

A Nemzeti Vidékstratégia környezeti vizsgálata

Társadalmi vitára bocsátott változat

2012. február 23.

Általános megállapítások

- A fenntarthatósági értékekkel megegyező alapelvek
 - Az állam ökoszociális szerepvállalása, átláthatóság;
 - Közösségi hasznosulás, méltányos elosztás;
 - Rendszerszemléletű megközelítés;
 - A helyi gazdaságra és a hálózati jellegű együttműködésekre építkezés;
 - Helyi közösségi részvétel, együttműködés.

Kiegyensúlyozott célok

A Stratégia átfogó célkitűzése: **Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása.**

A Stratégia céljai:

1. Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése;
 2. Sokszínű és életképes agrártermelés;
 3. Élelmezési és élelmiszerbiztonság;
4. A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése;
5. A vidéki népesség megtartása, életminőségének javítása.

Hét stratégiai terület

1. **Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata;**
2. **Vidéki környezetminőség javítása;**
3. **Föld- és birtokpolitika;**
4. **Fenntartható agrárszerkezet- és termeléspolitika;**
5. Hozzáadott értéknövelés, biztonságos élelmiszerellátás, biztonságos piac;
6. Helyi gazdaság fejlesztése;
7. Vidéki szellemi és fizikai infrastruktúra, életképes vidéki települések, helyi közösségek;
+1. Térségi komplex nemzeti programok.

A Stratégia helyesen ítéli meg a környezet állapotát, kivéve két fontos állapotot

A termőtalajjal való gazdálkodás, a mezőgazdálkodás, akkor fenntartható, ha **a talaj megújulása legalább akkora, mint pusztulásának mértéke.**

A hazai természeti örökség az ország területének **2-3%-át** borítja

Hajtóerők a Stratégiában

- A vizek szervesanyag és tápanyag terhelése (pl. szennyvízbevezetés, diffúz mezőgazdasági terhelés)
- A helytelen földhasználat, a talajvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó gazdálkodás okozza a talajpusztulást
- „Hazánkban évente 5-7 ezer ha nagyságú termőföld kerül véglegesen mezőgazdasági művelés alól kivonásra beruházások megvalósítása miatt.”
- Engedély nélküli vízkivételek, felszín alatti vizek nagyobb mennyiségi terhelése
- A szegélyterületek „elművelése” - ökológiai hálózat sérelmére
- A hagyományos, a táji-természeti adottságokhoz alkalmazkodó gazdálkodási módok háttérbe szorulásával a biológiai sokféleség mellett a hazai tájak változatossága is csökken.”
- A közúti közlekedés és teherszállítás légszennyezőanyag-kibocsátásának mértéke az elmúlt években összességében növekedést mutatott.
- Az illegális hulladékelhagyás, a hulladékkeletkezés megelőzésének hiánya
- A környezetterhelés nem jelenik meg a költségekben

Milyen hajtóerők nem szerepelnek?

A Stratégia adós marad azzal, hogy feltárja a vidéki vagy hazai népességnek **a környezet eltartóképességéhez való viszonyát.**

„Az ország 9,3 millió hektár területéből 62,4%-a mezőgazdasági terület, **48,4%-a szántó**, 10,9%-a gyep, 3%-a pedig kert, szőlő és gyümölcsös. Az összes terület 20,4%-át borítják erdők.”

Jelentős negatív hatást válthatnak ki a következő intézkedések

A biomassza energetikai hasznosítása

A Stratégia elhatárolódik az élelmiszercélra termelt növények energetikai hasznosításától

Ugyanakkor a biomassza energetikai hasznosítása elkerülhetetlenül konfliktusban van a talaj jó ökológiai állapotának megőrzésével, az ökoszisztéma-szolgáltatások kiegyensúlyozottságával

Energiaültetvények:

kérdés, hogy gyenge termőhelyi adottságú, vagy kizáródott területeken valósulnak-e meg?

Vidéki települések szennyvízelhelyezése, kezelése

- Ami szerkezeti okok miatt nehézkes a városokban, megoldható vidéken
- A fekete és szürke szennyvíz összekeverése és együttes kezelése környezetterhelő
- A fekete-szennyvíz „keletkeztetése” pocsékolja az ivóvizet
- A szerves kötésben lévő nitrogén és szén kikerül a helyi tápanyagciklusból, és terheli a globális környezetet

A vidéki úthálózat bővítése, az elérhetőség növelése

- Egyet lehetne érteni az úthálózat átalakításával, amely racionalizálná az eléréseket, ha ez csökkentené az úthálózat hosszát.
- Az eléréseket vidéken az úthálózat felújítása, és karbantartása javíthatná
 - Tömegközlekedés – fajlagossági problémák

Export

- A belső agrárpiacok visszaszerzése indokolt – helyi gazdaság, szállítási távolságok csökkenése, helyben való boldogulás
- Ugyanakkor mi sem sérthetjük mások ételmisszer önrendelkezését
- Képes-e a hazai környezeti rendszer 15 millió embert agrártermékkel ellátni?

Birtokrendezés

A birtokrendezés és az ökológiai hálózat érdekei, az ökoszisztéma-szolgáltatások, a biológiai sokféleség megőrzésének céljai ellentmondhatnak egymásnak.

Méretgazdasági szempontból helyes a már művelt birtokok összevonása, de ez erősíti az iparszerű mezőgazdálkodást

- Ugyanakkor a kizáródott területek összevonása azok művelésbe vonását eredményezi
- Befolyásolhatja a Stratégia más intézkedéseinek kedvező hatásait a táj szerkezet javulására

Inváziós fajok kezelése

- A kezelésnek az okokra kell irányulnia
- Különbséget kell tenni a természetes expanzió és az ember által kiváltott invázió között

A Stratégia egészének környezeti hatása

- A Stratégia megvalósulása esetén növeli, vagy csökkenti a más hajtóerőkből származó környezeti terheléseket?

Eltarthat-e 15 millió embert agrártermékekkel a hazai környezeti rendszer?

„Magyarország jelenleg is mintegy 120%-os önellátásra képes az alapvető élelmiszerekből. Ez a szint termelési potenciálunk ésszerű és fenntartható fejlesztésével **150%-ra növelhető**, ami a globális élelmiszerigény várható jelentős emelkedésével komoly nemzetgazdasági előnyt jelentene az ország számára.”

Vagyis a stratégia több ellátó funkciót követel az ökoszisztémáktól: több és jobb élelmiszer-alapanyagot, több legelő állatot, több energiát a biomasszából. Ez nem lehetséges az ökoszisztémák szabályozó és fenntartó funkciójának sérelme nélkül.

Vizsgálati nehézségek

Valódi dilemma, hogy a versenyképes agrárgazdaság elvárásai összeegyeztethetők-e a szociális és környezeti szempontok figyelembevételével, amikor azok rontják a vállalati versenypozíciókat.

- Leváltja-e az NVS a jelenlegi iparszerű agrárgazdaságot egy ökoszociális modellel, vagy a versenyképes mellé beilleszt egy új, járulékos környezetbarátabb szerkezetet?

A duális agrárszerkezet veszélye

- Az iparszerű mezőgazdaság versenyképessége a szociális és környezeti szempontok háttérbe szorításából származik
- A nemzetközi versenyképesség ezt továbbra is megköveteli
- Az ökoszociális modell nem képes megfelelni az árverseny támasztotta kihívásoknak, ehhez a versenyképességet kellene átértékelni
- A duális modellben a fenntartható termelési mód lejáratásra kerül a versenyhátránya miatt

A nyitott kérdések ellenére a Stratégia fenntarthatósági szemléletét, környezeti nézőpontját tekintve a valaha született legjobb stratégiai dokumentum